„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на по године . . . . . 7 ф. — к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
За Србију (у злату)
за годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од ситне врсте сваких ситних „слова, за сваг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 152. У Новом Саду у среду 3. октобра 1890. ГОДИНА XXV.

Позив на претплату.

Почетком овог месеца истиче претплата на „Заставу“ онима, који су се претплатили на трећу четврт, те овим сада отварамо претплату на четврту четврт.

Ми указујемо на свој дојакошњи рад, и уздамо се, да ће нас тај рад најбоље препоручити. „Застава“ ће се, као што се по себи разуме, и надаље лепршати у слободоумном табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном. Напомињемо још само то, да смо се постарали, да „Застава“ и на даље буде извештавана не само о догађајима у нашој отачбини, него и из свију српских и словенских крајева, а учинићемо све могућно, да круг „Заставиних“ сарадника још проширимо.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо се на своје начелне пријатеље, да нас својски помогну и у скупљању претплатника.

Овом приликом им и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове, а нарочита претплата стаје на њих 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 1. октобра 1890.

Уредништво „Заставе.“

РУМУНИ СЕ КРЕЋУ.

Сви су изгледи, да ће Румуни у Угарској напустити досадашњу своју политику пасивитета, па ступити у политичку акцију. Ако се то збиља обистини, онда ми тај корак наших сугрђана Румуна можемо само усрдно да поздравимо. Румунски народ у Угарској је концентрисан, а кад узмемо још у обзир да га има неколико милијуна, онда жива, активна политика, које се он мисли кроз кратко време латити, може много да значи. Кад још помислимо, да, по свима изгледима, румунски народ неће поћи путем попуштања, да неће да се игра опортунизма, онда је заиста покрет међу Румунима значајан.

Могућно је, да је румунски народ имао право, што је напустио активитет, те се повукао за времена у пасивитет. Кажемо, да је могућно, да је румунски народ имао у томе право, тим пре, што га сад видимо, да је вољан иза свога пасивитета да постане одлучан, да се стави опет на чисто народносно становиште. У толико само не можемо да одобримо досадањи поступак браће Румуна, што је без њих могла угар. влада слободније да поступа према осталим немађарским народностима. Влади су биле тиме у неколико одрешене руке, а није се могло захтевати и од других народности, да се повуку у пасивитет, а нарочито није се то могло захтевати од српског народа у Угарској, јер је лако било могућно, да српски народ, место да се повуче, оде политичком странпутицом за људима, који нису хтели да знаду за пасивитет, али који су хтели народ да одведу под Тисин скут. У најгорим приликама, — онда, кад је у српској народно-слободоумној странци овладало највеће растројство, кад је та странка била, тако рећи на издисају, покушали су извесни људи, да народ одведу тамо, куда не треба. Ту није могло бити говора о томе да се иде у пасивитет. Дакле, може се у толико замерити браћи Румунима, што не хтедоше да су солидарни, него су имали чисто своје прилике пред очима.

Па ипак једва да би могли због тога што замерити румунском народу. Сад се показало, да је и тако добро, па да може још и боље бити. Српски народ остао је при свом начелу, поред свега тога, што је имао разних непогода да проживи за последњих година, а видимо, да и румунском народу није ништа нашкодио пасивитет. Ако је румунски народ сада окрепљен, не може се рећи, да је и српски народ малаксао, те сад треба само на томе настојати, да дође до споразума, до заједничка рада, до солидарности. То захтевају интереси и једног и другог народа. При томе, да боме, не смемо заборавити ни на своју браћу Словаке. Захтевајмо заједнички да се у Угарској врши закон, па можемо бити уверени, да се неће ни угарска влада моћи тако да послужи немађарским народностима, као што се до сада служила.

Немађарске народности нису данас заступљене у угарском сабору, ал може лако бити — много то и од нас самих зависи, — да буду достојно заступљене. Срби и Румуни су први суседи; има срезова чисто српских, па онда чисто и румунских, ал има вазда срезова, где смо помешани. Једнодушност могла би ту много помоћи; та би једнодушност била велика препрека да влада дође до цели, као што је, на жалост, до сада при изборима долазила.

Но није овде само у питању победа у румунским и српским срезовима народносних кандидата при изборима. Могло би се ту много и много још постићи. Али све је то само примена у практичности оне солидарности, која би се требала створити. Румунски покрет има још и један други значај. То је, да би угарска влада и извесни мађарски кругови морали једном отпочети да рачунају са немађарским народностима, а нарочито онда, кад би те народности сазнале једна за другу, кад би постале солидарне.

Но ма како било, покрет међу браћом Румунима свакако је значајан, а значајан је још и због тога, што видимо данас одлучну борбу чешког народа против немштине, а тако исто и живљи покрет међу Словенцима. У Аустрији покрет против понемчавања, у Угарској покрет против помађаривања! Збиља, и не значи сва наша борба друго, већ борба за очување своје народности. Ту борбу водимо ми просто на основу закона, јер сам нам закон зајамчава своја народносна права. У заједници пак долази се до цели. У име заједнице, у име солидарности, у име оне мисли, за коју морамо против своје воље да се боримо, поздрављамо ми покрет међу браћом Румунима!

Писмо из Србије.

Београд, 30. септембра.

(Одговор органу ваших либерала и иних „солидних елемената“.)

Биће вам ваљда познато, да је др. Полит после скупштинских избора у Србији стао и опет на своје историјско-салашко гледиште, те у свом органу стао да развија неке извештале и изанђале теорије, па најпосле дошао до закључка, да је крајње време да српско намесништво изиђе из резерве и да спасава Србију од радикала. Пошто је, дакле, др. Полит, наврљао вазда глупости и бесмислица у свом чланку, прешао је на — пујдање.

Разуме се, ви сте тамо већ сити Политових глупости, па нисте нашли за вредно, да му одговарате у чисто нашим стварима. Но тим је боље био „дочекан“ др. Полит са својим чланком овде код нас. На тај је чланак његов са пуно достојанства, научности и разумевања одговорио „Одјек“ у чланку под натписом: „Лажне теорије“. Чланак је тај изишао у 145. бр. „Одјека“. Пошто пак ви „Одјек“, за то што је за Угарску забрањен не добијате, а пошто је заиста значајан одговор др. Политу, који је у њему изишао, шаљем вам исти чланак у препису, да видите, да и Србија није земља за ширење Политовог лажног либерализма.

Ево вам, дакле тог чланка:

„Врло често бива да се партиска немоћ прикрива лажним теоријама и да политички вођи, који нису умели стећи народно поверење, апелују на круну, да им ова помогне да се власти докопају. Зато нас није ни мало изненадило, што органи обеју партија, које су при последњим изборима онако пропале, сложно прештампавају један чланак из „Браника“, у коме се помоћу читаве гомиле привидно научних фраза тврди да намесништво у Србији треба да напусти свој резервисан и пасиван положај, и да се у партиску борбу активно умеша, те да потпомогне мањину у борби против већине. Ми не знамо од куд су велики научењаци око „Браника“ поцрпили своју мудрост, но рећи можемо да све њихове фразе баш ником ни најмање не импонују. Теорија, коју „либерални“ „Браник“ препоручује, апсолутно је порицање уставног и парламентарног система. Под маском неке вајне уставности проповеда он апсолутизам. Том теоријом се подмеће круни улога, коју она у модерној уставној држави нити има, нити јој је потребна.

Равнотежа између јавних власти у Србији уређена је јасно уставом. Одредбама у нашем уставу најтачније су утврђене како прерогативе круне, тако и права скупштине и владе. Новосадски лажни Блунчлије, о ком у осталом нико ништа не зна, у којој је земљи стекао онако практично искуство, о правој и непомућеној уставности — могао нас је са свим поштедити својим озлојеђеним проповедањем. Јавно право Србије сведено је у устав, пред којим морају умукнути све неодређене и лажне теорије. Нико у нас не пориче, да краљевско намесништво врши краљевска права, а ми смо сами недавно на основу устава доказали да је намесништво позвано да врши и она права, која припадају краљу, као поглавици династије према појединим члановима краљевске породице. Но баш с тога што намесништво зна да има да врши задаће крупине, оно не може нити хоће да се меша у партиску борбу и да излази из оног круга, који је уставом акција круне прописан. У свим уставним питањима у нас не може бити речи de lege ferenda, него само de lege lata. Оно што „Браник“ поставља као неку праву уставност, није ништа друго него збрка рђаво схваћених, погрешно цитираних и застарелих теорија, које су из неког плесниког зборника о државном праву преписане. Те су теорије далеко заостале из данашњег појма о уставном монархизму, и за Србију немају баш никакве важности. Нама није потребно да пипамо по мраку магловитих и збркаих појмова о уставности, јер ми у Србији знамо само за једну уставност, а та се састоји у строгом и савесном испуњавању свих наређења нашег устава.

Српски устав прописује најтачније начин, како се конституише скупштина и влада и одређује им делокруг. Нико не може тврдити, да у том погледу има неких празнина. Задаћа краљевског намесништва може само бити да пази, да се та наређења испуњавају, а не да их по свом нахођењу извијају.

ЛИСТАК.

НИХИЛИСТКИЊА.

I.

Пре руско-турског рата био је кнез Н. један од најзнатнијих људи у Русији.

Код кнегиње Ливе позвао је лепу ћерку ђенерала Контрмона. Цео је Париз звао „лепа Мадлена“ и само јој сиромаштина беше јача од лепоте.

Ма да је кнез Н. навршио већ четрдесету те по томе сасвим матор момак, опет се загледао у лепотицу као какав младић. Једно вече запитаће Мадлена своју матер: Мати, је ли доста да будем кнегиња?

— Не баш сасвим; та ти си и за краљицу доста лепа!

И за иста, морам признати, нигде не видех такове лепоте. И сад се сећам, кад сам је први пут видео у опери, а то је било неколико недеља после сватова. Смео бих се опкладити, да се бар педесет гледалаца загледало у њу. Можете помислити, како се ту онда пазило на музику. Слободно се могла приказивати „Лепа Јелена“ место „Хугенота“, па опет нико не би пазио.

То вече беше најзнатније за лепу Мадлену. У души се светила целом роду мушком, јер међу онима што би сад и мање жртвовали за њену љубав, не нађе се ни један, да јој закпте руку.

Седела је у великој ложи поред мужа, једва се по кад и кад осмехне, али се види, да ликује и да јој то годи, па као што јој алемови одбијају светлост, тако јој из очију видиш блесак, који је окружује. С мирном савешћу могла је рећи том приликом: „Бар двадесет и пет лепих госпођа седе око мене, али ја сам опет најлепша“.

Једна врло богата Американка, рече то вече у својој ложи:

„Не желим да изгледам као кнегиња Мадлена, то би сувише било много, али за зубе њене дала бих вилу моју на Шама Елизеју, и све што је у њој, па и накит. Поред оних зуба не мора човек ни бити леп, смешкала се а зевала, мораш јој се поклонити.

„То јест њеним зубима, — приметиће некакав дипломата, који се држао за паметна, као и сви његови другови. — Само ми се чини, да ће кнегиња имати више прилике да зева, него да се смешка. Његова светлост није баш тако мила изгледа. Сирота Мадлена, много ће се пута зажелити париских булевара.“

II.

И за иста, кнез није ни мало мио човек, није био такав ни првих дана после сватова, а доцније још мање; кнегиња би могла то посведочити.

Женина кокетерија створи од њега правог Отела, а међу тим постао је министар полиције; то двоје никако и недопуштају, да човек буде баш тако мио.

У осталом кнез је изнашао начин, да се поред своје званичне дужности, бави и другим приватним пословима, као што то већ бива и код мањих министарских чиновника, који уму да пошљу окопника у повериште за љубав једног седишта.

Кнез није узимао у помоћ окопнике, ма да је могао узети, колико му воља. Он је проналазио, да ће најбоље бити, да ступи у поверљив одношај са жениним кочијашем и вратарем. А да је сила, којом кнез располаже, била са свим савршена, споменућемо, да је под њим и „црни кабинет“ (где се отварају писма сумњивих особа.)

У почетку је добијао несретни министар неколико љубавних писама, која су била упућена његовој жени, у писмима тим беше разних степена љубави. Но та је навала брзо прешла, не што је можда кнегиња увенула, него што су писмопесци изгубили смелост. Они, који су царској пошти поверили изливе својих срдаца, морадоше кријати ма на који начин. Један је од тих јадника једном приметио, да је или кнегиња злих очију или кнез има сувише добро око. Морамо приметити, да су и кнегињини одговори исто тако отварани, као и писма управљена на њу и његова се светлост брзо уверила, да је кнегиња прилична намигуша, али није лакомислена; то беше мелем застрашеној му души. Кад човек чује, да му је у кући пожар, па кад види да се само димњак упалио, одмах му је лакше око срца.

Но кнез нема ни каде, да пази на то, да му сјак добро ради у кући и да се држи у реду. Он мора да чува цара од нихилиста, као и своју жену од досадних наметљиваца.

Можете дакле замислити, како ли се кнез ужасно изненадио кад је ухватио неко писмо; рука му је врло добро позната, ма да је потпис само исправан. — Ево како је гласило то кобно писмо:

„Цар ће канда пре отићи у Варшаву, него што се држало. Будите дакле спремни сваког сата; ко зна, кад ће се опет указати тако згодна прилика. Ја сам вам већ казала, какве вас тешкоће очекују. Гледајте па удесите, да вам први покушај испадне за руком. Доћићете као мој далек рођак, који је рад да пропутује по Русији. Походите и моју матер пре него што се кренете овамо. Она ће по вама поручити нешто мени, и то ће вас довести до мене.“

Јадни кнез мал' не паде у несвест, кад је прочитао то опако писмо. Ушао је у траг дакле тој опасној завери, а он је тражи и дању и ноћу, војује против ње оружјем, тамницом и прогонством, читаву војску диже на једну једину особу, а живи с њиме под једним кровом. Његова рођена жена, његова лепа Мадлена, она, она пише убици: „Сад је доба, буди спреман!“

Па на што даља борба? И какво лудило напиши чак и на те странце? Шта они имају против цара? Та жена има све: младост, лепоту, раскош, па она да је нихилисткиња! Шта би она још? Хоће ли да труне у тамници? Хоће ли да јој лепи врат уже стегне, или да јој беле ножице газе по сибирском снегу? Ка-

Највећа мудрост уставног владара огледа се у том, да он омогући тачно, правилно и слободно функционисање уставног механизма, а не да га својом руком кочи и да своју вољу ставља на место уставног одређења. Ми потпуно разумемо што се намесништву приписује задатак да од насиља штити и мањину, и ако се већ самим уставом мањина у нас више узима у заштиту, него што је то случај и у којој другој уставној држави, те јој се даје могућност да у сваком случају буде у скупштини заступљена. Али како се еме неко дрзнути да јавно позива краљевско намесништво, да оно учини насиље већини, и то већини која је шест пута јача од мањине, а уза се има скоро цео народ? Или је ваљда то права уставност, да за партије, којима је народ леђа окренуо и које су при изборима пропале, круна вади кестење из ватре и да мањина влада против већине? Изборни закон у нас даје мањини више гарантије него игде на свету. У целој земљи су свршени избори у најбољем реду и потпуном миру. Резултати избора су таки, да о мишљењу огромне већине народне не може бити ни најмање сумње. Од гвоздене логике бројева одбијају се без икаква успеха све стреле жалосног софизма. Бадава је сво апеловање на намесништво, да оно напусти своју уставну резерву и да улије извештачена живота банкротираним фракцијама. То није задаћа намесништва и баш зато оно не може имати воље, да тако што покуша. Само у том случају могла би се указати потреба за напуштање резерве кад би у питању биле прерогативе круне, или кад би други законодавни чинилац сишао с уставног пута. Le roi regne, mais il ne gouverne pas. Краљ влада, али не управља. Круна мора бити узвишена над странкама, нити се сме мешати у њихову борбу. Што ће једна странка однети победу а друга подлећи, то је са свим природно. Но побеђеној странци може пораз бити страшно тежак, али државе се та туга баш ни мало не тиче. Уставна и парламентарна владавина састоји се у томе да круна поверава земаљску управу оној странци, која заслужи при изборима за скупштину поверење народне већине.

Призивати круну у помоћ против тог принципа, то је апеловање на апсолутизам, то је позивање на атентат против устава. Краљевско намесништво — које се у осталом, као што је већ у више прилика показало, никако не држи резервисано или пасивно где се тиче вршења својих уставних прерогатива, одбиће извесно у свако доба од себе свачији захтев, да излази из резерве и пасивности зато, да неуставним експериментима против законите већине воју-је, да би мањина дошла до незаконитог значаја, који законитим путем није могла добити."

Пошто је писац одговорио и овдашњем „Народном Дневнику", који се ухватио за Политове лажне теорије, јер, сирома сам нема никаквих теорија — те је мислио да помоћу Полита разбије радикалну странку и обори радикалну владу, завршује свој чланак овако:

Теорије „Народног Дневника" о васпитању краљева исто су тако погрешне као и теорије „Браника" о задаћи намесништва. Оба та чланка споменици су незрелости и незнања. О таким питањима могу јавно говорити само људи, који стоје на висини савременог образовања. Незнање нема права да се попне на говорницу и да проповеда мудрост. Незнање са говорнице „Нар. Дневника" тешко ће икога присебног уверити да се највећа уставност састоји у томе, да се круна маша изван својих прерогатива, или да општа државна настава ваља да тера престолонаследнике у школу. Оба та листа боље би учинила да су ћутала, те сваком понаособ можемо с пуним правом рећи: Si tacuisses, philosophus mansisses!

Политички преглед.

Србија и Италија. Под тим насловом донео је римски „Diritto" у своме 281. бр. од 26. пр. м. уводни чланак, који гласи: „Вест, која је примљена са задовољством како од стране дипломације тако и од свију, који знају значај наших добрих односа са суседним словенско-јелинским полуострвом, то је та, **да ће ускоро обновити се српско посланство при нашем двору.** Читаоци се сећају наших прекора, кад је београдски кабинет, услед аустријских интрига, потчинио се, под изговором неке вајне штедње, да зависе од Беча његови односи у Риму, и укинуо посланство у Риму, које је било тако корисно по узајамне симпатије. То укидање било је један тријумф више за политику аустријску, како у Београду, тако и у Риму, политика, која је била увек противник Италије и слободних народа на Истоку и основана на ширењу расцепа — путем свију могућих средстава — између италијанског кабинета и влада у Атини, Београду и Букурешту. Много пута и нехотице сви ови кабинети западали су у мреже разапете од стране аустријске дипломације. Често пута — а то је неоправдана погрешка — и у нашем министарству спољних послова осврталн су се на баратања бечка и правили у односима са Истоком погрешке над погрешкама. Крајње је међутим време, да се предузме стари пут, да се не обзиремо на захтеве и интересе Аустрије, но да чувамо интересе Италије, који се слажу савршено са апсолутном независношћу и народном мишљу балканских народа, чија је судбина слична негдашњој нашој. Римски кабинет није знао до сада да потпуно оцени политичку вредност српске државе, — вели исти лист даље, — изгубио је из вида развитак српског народа, трчајући за пређашњим режимом у Србији, секундирајући му, ако ни за што друго, а оно бар да се подражава београдским министрима Ђерманије и Аустро-Угарске. Доказ је томе држање наших министара и конзула" — и додаје, како су се сви држали, ма да то све није са свим тако. Но има и много чега у ствари, што је онако, као што он вели. „Ово је истина" — продужава „Diritto". — „Чак и отварање италијанске школе у Београду за толику нашу децу није се смело остварити од ђерманског и аустријског посланства, док међу тим та деца посећују школе аустријског Schulverein-а. Дотле нас је и у иностранству и међу пријатељским народима довео несрећни тројни савез! У Србији, као и у Црној Гори и Грчкој, много имамо да послужимо. Тамо воле да им на железницама раде Италијанци, но Немци, а тако исто и у индустријским и трговачким заводима и желе се италијански производи; тамо ћемо дакле имати праве издушке за наше производе, храбрећи онај свет, да и сам подиже своје индустрије, стварећемо италијанске етаблисмане пријатељске оним народима, које ћемо еманциповати од узурпације протектора из Беча и Пеште. Српско посланство у Риму биће у многоме чему врло корисно за оба народа, и ми — увек анимирани најживљом симпатијом према мисли словенско-јелинских народа — региструјемо као победу нашег скромног рада реституцију дипломатског представништва Србије код Њег. Вел. краља Италије."

Немири у Швајцарској. У кантону Тесину почело је опет врење. Сваки дан стижу гласови о атентатима и нередима. На железничкој станици у Таверни било је пушкарања између либерала и консервативаца. Консервативци су пуцали на један воз, који је полазио. Либерали су одговорили такође пуцањем. Није нико рањен, јер се то догодило ноћу у мраку. На шефа станичког у Ордоли учињен је атентат. Избачена су на њ два метка. Телеграфист у Тесерити морао је звати војнике да га чувају, јер му је претила опасност. Пређашњи председник кантонске владе, Респини, не признаје, да је резултат гласања законит.

ДОПИСИ.

У Ср. Карловцима, 1. октобра. (Нешто о предаји инвентара патријарашког двора патријарху Бранковићу.) Мислио сам да ће у извештајима са последњих седница саборско одбора бити и извештаја о предаји инвентара и прираста овога у патријарашком двору новом патријарху Бранковићу. Пошто пак до сада тог извештаја у „Застави" — нема, те изгледа, као да га не ће ни бити, нека ми је дозвољено, да овим путем и начином о томе коју проговорим.

Свакако ваш извештач није мислио, тиме, што вам није исти извештај послао, да поштеди како новог патрвјарха тако и изасланство саборског одбора, него биће, да није толико важности том извештају полагао. Но ја нисам тога мишљења, а мислим, да ће ми сваки то одобрити, кад прочита оно, што будем овде изнео. Ја не могу ни најмању неправду да ћутим, па боме не ћу ни ову, него ћу је изнети на јавност, па било коме право или не.

Изасланство при споменутој предаји није схватило свој позив већ тиме, што је допустило, да прота Чобанић народно добро патријарху Бранковићу предаје, а при томе оно само да се чини невешто при тако важном чину. Или је ваљда изасланство мислило да се оно само поставило форме ради, тек да дете добије име. Ако је тако, онда није потребно било 10 фор. дневно из благајне народних фондова плаћати, него се могло наћи и таквих људи, који би ту дужност и за 1 фор. дневно вршили. Даље су изасланици, на опште чуђење, напустили, да зет патријархов др. Милан Максимовић по двору жари и пали, као да је народно добро његова дедовина, те као на чивутском вашару све побија и багателише. Шта је отуда изашло? Сви предмети, што су пре годину — дана судски процењени на 14.000 фор. сада су предати и примљени у 5000 фор. А откуда те велике разлике? Прво отуда, што су сви предмети страшно при процени побијени, а после, што није узето у рачун цвеће у „патријарашкој башти", мада га је и више и лепшег сада при предаји било него при предаји после Германове смрти. Тада је цвеће то узето у вредности од 2000 фор.

Шта је тиме зет Бранковићев др. Максимовић смерао? Скоро да погађам. Не зна човек, шта носи дан, а шта ноћ, те за што не би човек, као наследник данашњег патријарха дошао олако до 5000 фор., кад узмемо, да би ствари по смрти Бранковићевој биле процењене на 15000 фор. Покушао је зет Бранковићев то исто и у Даљу, но није му испало за руком. Изасланство саборског одбора ради предаје инвентара у Даљу није се с њиме ни упуштало у разговор.

Сад морам још на овако чудо и покор запитати: да ли чланови саборског одбора заслужују народно поверење? Зар су они за те ту, да врше дужности и играју улоге најпростијих „штромана"?

Најлепше је још то, што је изасланство предложило, да разлику од 9000 фор. плати епископ Василијан, као бивши администратор патријаршије и митрополије.

Да смо весели! —ц—

Вести из места и са стране.

Турски официри у Црној Гори. Не зна се у колико је истина, тек из Цариграда јављају, да је кнез лајхтенбершки, зет кнеза Николе посредовао код султана, да се у Црну Гору пошљу до двадесет турских официра, који би помогли да се преустроји црногорска коњица. Султан се, као што јављају, одазвао тој жељи, те је заиста одредио 20 официра за Црну Гору. У прошли петак пре но што су официри пошли на пут у Црну Гору прегледао их је сам султан.

Мухамеданац прешао у римску веру. Као што из Сарајева јављају, прешао је Ахмед Фармић-Пашић из Санског Моста у римску веру. Извесне новине јављају, да је исти мухамеданац прешао у праћедовску веру, но то није истина. Његова праћедовска вера је православна, а он је сада просто по салетању каквог римокатоличког фратра прешао у римску веру. Не због тога и не ће моћи остати у Босни, јер му мухамеданци прете, да ће га убити. За то је Ахмед Фармић-Пашић већ на путу у Америку.

Поротне расправе у Загребу. Прошле недеље одржане су код кр. судб. стола поротне расправе ради пресских преступа и то: у уторак против одговорног уредника „Обзора" г. Печњака. Након поротиногa решења — оптужени је решен од оптужбе. После подне тога дана била је расправа против уредника „Syrm. Wochenblatt-a" Кифера, кога је вуковарски гостионичар г. Шлемин тужно ради увреде поштења. Оптужени Кифер осуђен је на месец дана затвора и на накнаду судских трошкова у износу од 36 фор. У среду против бившег уредника „Хрватске" М. Ловренчевића ради увреде поштења. Оптужени је решен од оптужбе. У четвртак против уредника зем. „Нов. Времена" С. Пајића, кога је земунски градоначелник г. Панајота Морфи тужио ради увреде поштења. Оптужени је решен од оптужбе, а тужитељ осуђен на носење судских трошкова у износу од 128 фор. У петак је пак одржавана поротна расправа противу бившег надпоручника Станислава Фајгла, који је у једној брошири напао на част неколицине часника.

Мармонци на конгресу у Њу-Јорку решили су, да се укине многоженство по законима сједињених сев. америчких држава.

„Мон-Ами" пред судом. У суботу је био претрес писцу „Бомбе". — На претресу читане су тужбе приватних тужиоца. — Писац је суду поднео као доказ француску књигу, у којој се доказује подмићивање напредњака. За тим је поднео стенографске белешке тадање скупштине, у којима стоји, да су посланици још тада говорили о подмитљивости; па онда поднео је и књигу „Прва граната", која такође говори, да је било подмитљивости, и најзад се писац позвао на велики број сведока, који се имају испитати, да се у целој Србији говорило, да је било подмитљивости. — Из свију тих разлога, београдски суд је решио, да се претрес одложи и да се сви сведоци испитају.

Велики пожар. У Сиднеј-у у Аустралији појавила се 2. т. м. у главној улици граду „Питестреет" ватра, која је уништила главну банку и шест великих трговачких кућа са робом. Штета се цени на $1^1/_2$ милион фунти штерлинга.

кнез је бес спопао ту жену, да сама себи врат ломи?

„Боже мој! уздисао је кнез. — По свој прилици биће да је нисам умео усрећити! Био сам лудо суревњив. Она ме мрзи, та је мржња и породила ужасну замисао".

Шта да се ради? Хтеде да убије жену, па за тим и себи да дође главе. За тим му дође у главу: како би било, кад би пустио свету у уши, да је ухватио кнегињу, да му је неверна; то му се учинило мало згодније. За тим смисли, да отиде самом цару, да му све каже, те да пропадну обоје. Конац је у његових руку, вући ће за њим, — те пусти писмо, да иде својим путем. Сетио се, да ће му тај странац и онако сам улетити у шаке. Странац се тај зове Николзон, биће по свој прилици какав Енглез или Американац из динамитске дружине, или је можда и Рус, само што је украо туђ пасош.

Кобно писмо отишло својим путем; то вече био је кнез са кнегињом у опери, он блед, сав дрхће, старији је вечерас за читавих десет година, а она сва се сјаје од лепоте; још није никад била тако лепа.

„Ти си болестан!" — рећи ће кнегиња мужу, кад су полазили кући.

— А по чему ти то познајеш? — запита је он мргодно.

„По чему? Вечерас ниси био суревњив!"

III.

После тога на недељу дана рећи ће министар полиције својој жени бајаги равнодушно:

„У четвртак путује цар."

— Одиста! Та у новинама је стојало друкчије.

Но он је већ скројио план, те одговори другарици Николзоновој:

„Да, то је за то, да се помрсе конци, који спују паклене смерове."

За тим се отпочне други разговор и кнез не мога да се начуди душевној снази жене му.

Тај исти дан се уверио, да му је превара испала за руком; донели су му брзојав, што га је послала његова жена своме сазаклетнику. Брзојав је гласио:

„У четвртак. Будите тачни!"

Дође и четвртак, али не одлази ни цар ни његов полицајни министар. Мадлена се јако збунила.

Тај дан после подне, дође у кнежеву палату врло лепо обучен господин, имао је и розету у рупици од дугмета.

„Шта желите, господине?" — запита вратар и поклони се до земље.

— Хоћу да поздравим кнегињу и да јој кажем поздрав од матере. Ја сам др. Николзон.

— Врло добро. Господина доктора баш очекују. Кнегиња је отишла у посету код своје пријатељице, а налог је издала, да вас одмах одведу к њој, чим стигнете. Кола су за пет минута готова.

Није се Николзон честито ни окренуо по предсобљу, где је посматрао слике, — био је зналац у тим стварима — кад ва' ето ти зову га, да седне у спремна кола, но и вратар седе поред њега, а није ни искао допуштење.

„Чудан обичај! — помисли Николзон. — Овај човек требало би да је сео с кочијашем."

Не треба ни да казујемо, да је доктор Николзон за неколико минута стигао у први затвор петроградски, где га — разуме се — није ишчекивала кнегиња.

Довели су га у неку немилу зграду, у некаквo предсобље, пуно оружаних полицаја, ту га је чекао некакав човек, ког он није познавао. Беше то кнез Михаило Н., који одмах заповеди, да странца окују.

„Та то је грозно! — викне доктор и поче да се брани. — Јутрос дођох из Париза, ни с ким нисам ни речи проговорио и кад хтедох да се приближем кнегињи, а они ме сматрају већ за злиховца!

— А познајете ли ви кнегињу? — запитаће министар хладно.

— Да ли је познајем! Знам је још као дете! Ево писмо од њене матере, удовице чувеног ђенерала. У осталом, ја сам Американац и протестујем против тога дочека...

— Преметите тога човека што можете пажљивије!" — рекне министар а на докторов протест ни главе да обрне.

У Николзона нису нашли ништа сумњиво, осим неке мале кутијице. Наопако, можда ће то бити та справа, што убија. И заиста, што се тиче величине саме справе, мора се признати, да је вештина доста корачнула напред од времена Ђ. Фјеска.*)

Инжињер један, који је тога радио седео у министарству, отвори кутију као што је пропи-

*) Американац, који је изумео справу за убијање.

сано. Сви гледаоци мисле, сад ће прснути и ужасно затутњити.

Дао Бог не догоди се ништа. Инжинир са осмехом преда кнезу отворену кутијицу а овај само што је завирнуо у њу, брзо јо стрпа у џеп.

За тим ће да запита Николзона: „Ви сте...

— Американски зубни лекар, мени није до чекања, јер морам опет у Париз. Моја пракса ми налаже, да се што пре пожурим.

Кроз пет минута опет је седео Николзон у колима, но овом приликом седео је с њиме сам кнез, а већ не зна како да се извини.

— Али како то, — запитаће муж лепе Мадлене, — да ја то нисам никад ни најмање спазио?

— Светлост, — одговори Американац гордо — да сте спазили, не би онда вилице доктора Николзона биле тако на гласу.

— Дакле зуби су баш одиста...

— Лажни кнеже. Још у детињству пала је госпођица Контрмон с коња и испали су јој сви зуби. Онда сам јој дао право ремек дело. Но све се истроши, па и сад ме је дозвала, да јој уместим нове зубе, док се ви не би вратили.

Свет није ништа дочуо од свега овога, само се приметило, да кнез није више тако јако лудовао за својом женом, као пре.

Превео Ја.

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Економско и друштвено стање српског народа у Срему.

И оне политичке странке, које хотимице или нехотице, у свој програм економска питања не истичу, бакћу се око тих питања у својим листовима; али они већином расправљају економска питања онако, како то њихов страначки интерес донаша. Кад се овако ради и поступа, разуме се по себи, да се онда ограничено о њима расправља, и то не може већ по природи рада донети бериметних резултата целокупном народном газдинству.

Куд пођете и где дођете, чућете: тешка времена; јер су сви послови у застоју. Па и вера и поштење подлежу; нужда гони, па се тако чинити мора. Оваке тужалке на тешка времена чућете од свију сталежа без разлике: од трговца, занатлије, ратара, па чак и од фабриканта.

Са свом озбиљношћу морамо признати, да су те тешке тужбе на „данашња времена“ већином истинита, и да ће, ако се узроци, из којих поникоше тешка времена, озбиљним средствима на пут не стане, све то веће осиромашење ширити, које ће собом повући и кварење карактера васцелог народа. Ко хоће да види слику наше будућности економске и друштвене, нека погледа на запад, где је сиротиња на милионе нарасла, а према њој стоји шачица богаташа; и та провалија изазвала је данас љуту борбу, која неће престати, док се равнотежа економска не успостави.

Но ми бисмо опет подлегли обмани, кад би држали, да се данашње стање не да поправити. Јер негдашња патристичка учења, која и сад неки радо употребљује да варкају свет, е су тешки греси, које чине народи, додијали и провиђењу, па хоће да учини крај свету — посве ништава и неистинита. У свој прошлости прорицани смак света није се обистинио, па тако ће бити и у будућности.

Не меша се провиђење у друштвене послове, оно је поставило своје сталне, вечите законе; па ко попут њих неће да дела, наравски, да му добро бити не може. Узроци су данашњег злог стања економског и социјалног, многобројни, а постали су неки историчком нуждом, а неки постају и данас себичношћу великих богаташа, и са рђаве примене разних установа и т. д.

Наше је чврсто убеђење, да сложан, узајаман рад свију српских сталежа може много зло економско и социјално из корена ишчупати, и тим би се грдне олакшице у развитку српског друштва условиле.

Пењајући све огромне препоне и сметње, на које би српски сталежи наишли, кад би се латили, да поправљају економска зла у српском друштву, опет верујемо, да би се за сигурно повољан успех постигао. И задаћа је овог и потањих чланака, да то и докажу.

Да бих одговорио што потпуније и тачније истакнутој цели, нужно је винути се у прошлост, покупити историјске чиниоце, који су нас до данашњег стања довели, па онда, на основу прибраних статистичких података и доказа констатовати данашње стање. Тек пошто тај посао обавимо, изнећемо средства, са којима држимо, моћићемо економски бољитак извести.

Ја морам признати, да посао, ког сам се латио, да је и сувише и огроман и важан, и да по том он не може бити ни приближно потпун. Ал ме крепи вера, да ће сви они, који истински напредак српског друштва љубе, у овом подузећу потпомоћи, и то ме је осмелило на овај тешки посао.

Били смо љуте битке на бојним пољима, па смо побеђивали; борили смо се и на пољу политичком, и бесмо јунаци. Редак је народ, ком су предци оставили тако чист морал и многе врлине, као српски свом народу. На нама је да све то очувамо и потомству предамо. Али за то се не смемо подати, да нас економски разни пришелци подјарме. Још није доцкан! Само оклевати више не смемо!

Огњан.

Предлог за организацију српске извозне трговине.

Српско министарство привреде захтевало је од „Српског пољопривредног друштва“ у Београду, да се ово изјасни, како би се у Србији подигло и унапредило ратарство. Поменуто друштво саставило је равне секције, те је секција за **организацију** у српске извозне трговине и за организацију спољне трговине у Србији ово своје изјашњење поднела:

По мишљењу секција организација извозне трговине, могла би се извести на овим основама:

I. Да се установи један централни привредни одбор у Београду који би стајао под заштитом министра народне привреде. Овај одбор имао би своје пододборе по унутрашњости Србије, а своје агенте на страним пијацама. Пододбори би прибрали мустре од домаћих производа, слали би један део те мустре главном привредном одбору са назначењем: колико има на продају (на меру) од дотичног производа, и пошто га сопственик даје на месту где је одборово седиште. Главни одбор би један део од угледа (мустре) задржао за се, а други део би разаслао агентима на страну с извешћем о количини и цени дотичних производа.

Наравно, да би се о дотичној мустри водио такав рачун, да би се, у свако доба, на сигурно знао траг њен.

Када би агент са стране нашао купца за какав производ, он би то јавио главном одбору, а овај би преко пододбора наредио пошиљање дотичног производа у Београд. Главни одбор морао би имати своје вештаке, који би савесно прегледали, да ли се производи што се шаљу, слажу у мустрама, по којима је закључена продаја. И само где буде тако експедоваће се производ агенту, да га преда купцу и од њега паре прими.

Где би се нашло да производ не одговара угледу, у том случају ставља се сопственику на расположење, али се неће никако слати на страну.

Овакво поступање нужно је за прво време докле српска роба сама себи не стекне кредита. Солидност у послуви чини у трговини више него много што шта друго. Ми смо на жалост, које са незнања, које са рђаве погрешне шпекулације, до секле изгубили на страни име солидних продаваца.

То што смо изгубили треба нам сада, макар и са тешкоћама и трошковима, гледати да повратимо.

Пошто би установљавање и одржавање овога привредноога инструмента изискивало материјалних жртава, то би држава бар из почетка, имала да сноси већи део трошкова. Један део трошка могао би да се измири провизионом од продате робе. Али овај провизион би морао бити врло мали, а из почетка не би га много ни било. Или,

II. Цео горњи апарат дао би се и боље и јевтиније и целисходније уредити на овај начин:

Да се подигну сместишта (антрпоте) и обори за свиње у близини Београда. За подизање ових установа било би довољно 1,000,000 динара капитала. Овај новац требало би, без оклевања, да да Народна Банка, али ако она не хтедне, добавио би се од чести уписом у земљи од чести учешћем страног капитала, јер на такво предузеће дошло би са стране колико год треба новаца.

Београд тако срећно лежи за трговачки развитак, да ће сваки који поле познаје особине наше престонице похитати да уложи свој новац у предузећа, као што су антрпоте и обори. Управа антрпота заменула би овај главни привредни одбор. Она би примала робу за сместиште и давала би сопственику робе на један део вредности њене еспапницу (варант), коју би ималац есконтовао код Народне Банке. Народна Банка би овим послом добила леп извор својих прихода, без икаквог ризика за свој новац. Не би било за Народну Банку сигурнијег посла од овога; јер сем робе која би јемствовала за позајмљени новац, одговарала би и управа антрпота, капиталом, уложеним у антрпотско предузеће. Међутим народној банци не смета ни закон ни њен штатут да обавља ову радњу. Шта више овај посао уврштен је у делокруг њеногa рада тачком 7. члана 6. закона и тач. 8. чл. 18. статута банчиних.

Да би Народна Банка имала још веће гаранције за свој новац, могло би се уредити тако, да чланови управе банчине буду, бар у већини и чланови управног одбора антрпота и обора.

Ако би на овај начин установили антрпоте и оборе, онда би они били сместишта мустара од домаћих производа; онда би садашњи новчани заводи (којих има на 28) по унутрашњости, могли примити на се улогу привредног пододбора, а на страни би се или поставили нарочити агенти трговачки (на важнијим пијацама чак и конзули) или би се послужили сигурним, на гласу, посредничким радњама.

Овака организација српске извозне трговине приближила би наше производе потрошачким пијацама, осигурала би купце, против подвала; давала би јемство произвођачима, за њихов новац и сигурност промета. А то су све услови без којих не може бити никакве, па ни српска извозна трговина; српска — у толико мање, што се она има да бори не само с привредним тешкоћама него има да савлађује и измајсторисане сметње, које јој се стављају на пут од суседа наше отаџбине.

А односно сточне трговине по мишљењу секција, поред споменутог о оборима, ваља скренути пажњу г. министра још и на ово:

1. Да би требало сточне трговце (пијаце) и вашаре ограничити на неколико важнијих трговачких места, која могу бити центри за сточну трговину; и да се према томе многи вашари на мање важнијим местима, који нису ни народу ни дотичним општинама од користи, укину. Тргове, (недељне пијаце) треба уредити тако, да одговарају што боље захтевима слободног промета, санитетским и др.

2. За извоз стоке требало би што пре постројити што приближније — европски уређене трговe у Београду, Х. Палавци и Врањи, и то у Београду погдавито за свиње, у Палавци за говеда, а у Врањи за овце и за говеда. Први и други били би за непосредни извоз на запад, а трећи за извоз преко Солуна.

У Београду и Нишу, осим тога, требало би од стране државе свим могућим олакшицама потпомоћи подизање кланица за прераду и удешавање меса, масти и др. за даљи транспорт, на случај, кад би слободноме извозу живе стоке стављене биле какве сметње.

3. Упоредо с потпомагањем подизања фабрика за прераду свињског меса, конзерва и др. требало би у планинским крајевима, где је и сад уобичајено сушење меса као кућевни артикал, поучити народ савршенијим начином овога рада, како би се производи могли удесити и према укусу стране потрошње. Између осталих мера ово би се постигло угледним радионицама (сушницама) у којима би се у већим количинама а у краћем времену ти артикли спремили за пијацу, а за руковођење послова у овим имали би се нарочито и с помоћу државном спремити младићи из истих крајева.

Нешто из историје зачина.

(Свршетак.)

За читавог средњег столећа остаде домовина зачина за Европљане неприступачна и примамљива. Требало је само за Италијанце, Шпањолце и Португалце потицало и уплив једне угледне личности, која је све резултате досадањег географског истраживања у себи концентрисала и упознала правац, којим да се упути све то живља тежњи за проналаском новог пута за сообраћај са Индијом. То је био Хенрих Мореплованац, до чијег доба Португалци на својим морским путевима нису никад ни смели изгубити из вида афричку обалу, нити се смели усудити да обиђу предгорје Нун, или како га они звоху, предгорје „Не.“

Од како се на западу упознаше са зачинима, од то доба јако поскупи возарина и би ударена велика царина на њих, тако да нас цена бибера у Риму задивљује. У Александрији се плаћахи зачини трипут више него у Калкути.

Отуда се може протумачити она непрестана тежња запада за непосредним сообраћајем са благословеним земљама Азије. Проналазак нових путева постао је трговачким проблемом, решавања тога проблема даље иза свршетка средњег века није се могло више одлагати.

Почетком 15. столећа пође Португалцима за руком, да на Мадејири и Канарским острвима обрађују шећерну трску и винову лозу, открише за тим у Гвинеји накнаду за бибер, тако звани „рајски ђумбир,“ данас већ презрени зачин. Године 1845. стадоше испитивати на афричкој западној обали бенински залив и нађоше тамо стијопски бибер; но овај стадоше одмах на фландријским пијацама разликовати од плодова малабарске и суматранске лозе, те га много мање плаћаху, него прави зачин.

Колумбова тежња беху културне земље источне Азије, тамо га је вукла жеља. Он је хтео да путем на запад нађе источне земље, те чудесне земаљске баште, да нађе земљу, коју је Марко Поло после свога повратка тако заношљиво описивао задивљеној Европи. И кад смели Генованин с оне стране атлантског оцеана навеће на земљу и на свом путу од Гујанахана дође и близину тако званих мирисних острва и мирис од цвећа и растиња допре до лађе, тада беше уверен, да та острва ништа друго, до ни зачине и дрогеније рађају. Он узе одатле једно дрво, које је јако мирисало и које је он у оном свом проналазачком заносу држао за алоје. Ко би му се и могао чудити!

А на свом даљем путовању на Кубу, камо су урођеници упутили адмирала, пише он у свом дневнику: „Ово острво може само Јапан бити, ту ћу погледати, где ћу наћи злато и зачине.“ И кад стиже на копно, даде својим уходама мустру од зачина, да виде имаде ли у земљи тога плода, који се на западу тако скупо плаћа. Урођеници на Куби не знајући ни за један зачин, осим оног, који је доцније назван „шпанским бибером.“ — Острова са зачинима у Индијском мору, не нађе Колумб својим путовањем на запад.

Охрабрени Колумбовим открићем пођоше 8. јула 1497. четири лађе португалске да потраже пут у Индију око предгорја „Добре наде“ — како се Нун после повратка Дијацовог зваше. 20. маја 1498. допловише Португалци после дугог изгледања и свакојаких невоља, пред Калкуту, где их дочека усклик са арапских уста: „Благосиљајте Бога, који вас је довео у најбогатију земљу на свету!“ Поред свију сметња, које су им чинили насељени странци, бојећи се, да им се њихова трговина, која им је тако много добити доносила, не ограничи, пође Португалцима ипак за руком, да накупују и натоваре зачинима своје лађе. Прва лађа се вратила у Лисабон 10. јула 1499. Пут морем био је истина нађен, али негостољубиви дочек у Индији већ је поучио Португалце, да се арапски уплив на истоку силом мора уништити, пре него што сами буду могли безбрижно, и где је могуће, сами користити се трговином са зачинима.

Огромни утицај пронађеног пута до Индије **морем** на пропадање мисирске трговине — осетио се јасно већ у првој половини 16. века. Већ после првих португалских освајања у Индији, која су следовала одмах за проналаском морског пута, поче да опада трговина на оним водама, преко којих је Мисир снабдеван био са индијском робом. А смели Португалци окомише се на скоро, да потпуно униште ту трговину, па да само они њиховим путем носе у Европу омиљене зачине, а нарочито да приморају Млечиће, чије се цветање трговине оснивало добрим делом на трговину са бибером, да исти купују место у Александрији у — Лисабону. С тога забранише становницима у индијским морским пристаништима, да зачин без њихове нарочите дозволе шиљу на другу страну, па се чак тако осмелише, да су ишли у Црвено море, да пљачкају и уништују трговачке лађе султана од Мисира, које су пловиле у Арапску, Персију и предњу Индију.

Па су и постигли што су хтели. А последица је била та, да је одјако смело ићи само онолико зачина у Мисир и осталу Африку, колико су од прилике те земље могле потрошити. Трговина у Александрији пропадаше врло брзим корацима. Тако се већ године 1512. тужи султан од Мисира, да тако мало лађа до јако пријатељских Млечића долази на ушће Нилово да купује страну робу. А млетачки посланик на то изјављује, да је у Италији мало готова новца остало, јер сав иде у Португалску по бибер.

Од то доба постаје атлантска обала Европе седиштем промета и трговине са скупим зачинима: Лисабон подмирује потребу пиринејског полуострва и осталих држава на средиземном мору, а Антверпен подмирује северну Европу.

С немачког #.

У ствари оснивања новога кола честица „Српске задруге за међусобно помагање и штедњу у Новом Саду.“

Поводом тим, што је управа „Српске задруге за међусобно помагање и штедњу у Н. Саду“ издала позив на уписивање, на 5-то коло честица, које ће се од 1. јануара идуће године, у смислу друштвених правила отпочети уплаћивати, доносимо ниже доле у изводу онај део основних правила тога завода, који говори пре свега о друштву, каква му је тежња, даље о пријављивању и уписивању у чланство, и најпосле о праву и дужностима чланова.

Иста наређења у правилима гласе:

Цел и фирма.

§. 1. „Српска задруга за међусобно помагање и штедњу“ са седиштем „у Новоме Саду“ друштво је, које тежи да кредитом на помоћи буде потребитијим у народу, прометницима у Новоме Саду и околини, у опште радницима; и да им прилике да за штедњу.

§. 2. Фирма задруге је: „Српска задруга за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду“, која ће се судски протоколисати.

§. 3. Све објаве што их задруга издаје обнародоваће се у местном српском листу, који ће управа определити.

Чланови задруге.

§. 4. Задруга се саставља из чланова без разлике пола и без одређеног броја, који су пред судом неприкорни.

§. 5. Чланом постаје сваки, чим је било при оснивању, било после тога у задругу односно у чланство примљен.

§. 6. Нови чланови пријављују се управи, која их у смислу правила прима или одбија. Кога управа за свога члана прими, тај ће одма платити све уплате, које су остали чланови дотле уплатили, и то заједно са каматом опредељеном за есконт рачунајући исту по размеру свакогодишње уплате, до дана кад се у чланство прими; и тим ће стећи сва права као и они.

Нови чланови могу се само донде примати, док уплате трају.

§. 7. Сваком је члану од воље да узме честица колико хоће. За сваку пак честицу, коју члан на себе прими дужан је, док задруга устраје, плаћати недељно по 50 новч. благајни друштвеној, а под

правним последицама за то ниже одређеним ако неуплаћа. Сваки члан може и уједаред за више рокова платити.

§. 8. Зарад подмирења трошкова око оснивања нових кола полаже сваки члан оснивач 50 новчића по честици у име уписине, који принос у резервни фонд дотичног кола иде.

§. 9. Недељне уплате плаћају чланови сваког пословног дана на благајни друштвеној, што ће им благајник, књиговођа и један члан управе као дневни повереник у честици, која ће се тога ради сваком члану издати — подписима потврдити.

§. 10. Нехатне платише дужне су, осим већ наведених уплата платити и за сваку промашену недељу по броју својих честица пет новчића закашњине.

§. 11. Чланови који прекину уплате, па до краја исте године припадајуће уплате неподмире, главна скупштина брише из чланства, урачунавши им 5 новчића недељно од оног доба, кад су престали уплаћивати па до наведеног брисања из чланства; и такови немају после права тражити добита од задруге. Уплате што су дотле учињене, вратиће им се са каматом од 5% после 10 година, рачунајући то до раздружења истог кола, а пре, ако се „задруга“ раније раздружи.

§. 12. Сваки члан јамчи за евент. дуг относно за јемство своје у задрузи и код вер. дружине (код исте) у првој линији са својим честицама. По томе је задруга власна из честица сваког свог члана без судског утицаја, и без обзира на сва приватна или судска узаложења себе за укупно потраживање (своје) потпуно наплатити.

§. 13. Чланство престаје:

а) кад члан умре,

б) кад члан у конкурс падне,

в) кад члана суд због простог злочина осуди,

г) кад члан своју честицу с правом властитости на кога пренесе, и управа на то пристане, у ком случају купац 50 новч. за препис плаћа,

д) кад главна скупштина члана у смислу §. 11. ових правила из чланства збрише; и

е) кад члан својевољно из задруге иступи.

У случају под з) и б) враћа се исказана уплата чланову правном последнику, ако онај не усхте и сам члан да буде, и то у року од једне године дана, рачунајући тај рок од дана отказа. Исто се тако враћа исказана уплата у случају под е) члану, који својевољно из задруге иступи.

У случају под в) и д) враћа се уплаћена главница уз нарачунање камате по 5% по истечају 10 година дотичног кола или пре, ако исто раније раздружи.

Ни један од ових чланова не добија дела од задругиног резервног фонда, нити од другог каквог имања, и све дотле док уплате трају, не може ни један члан својевољно из чланства иступити.

§. 14. Сав добит задругин деле чланови у размеру својих честица, а само својим уплатама стоје добри за обвезе, које задруга с ким подвеже.

Трајање задруге.

§. 15. Задруга ова, која је почетком год. 1870. у живот ступила и на 10 година основана, траје до свршетка године 1880.

Кад ово време истече, враћа се сваком члану уплаћено главно; а цео задругин добит са резервним фондом и другим имањем, ако би таквог било, дели се на сваку честицу подједнако.

§. 16. Да не би задруга по истечају рока од 10 година морала престати, може главна скупштина у течају трајања задругиног колико год пута за нужно нађе, ново коло чланова отворити, од који ће такође свако 10 година трајати, и за које ће иста правила важити.

§. 17. Кад се ново коло чланова отвори, чланови појединога кола имају сносити трошкове а тако и штету која би задругу постигла, и то по размеру уплаћене главнице. По истом размеру има се и добит друштвени као и заједнички стечено имање делити.

§. 18. Главна скупштина може по потреби и по околностима закључити, да се по истечају треће године уплаћивања на честице за извесно време, и најдаље до идуће главне скупштине обуставе, и тако обустављене уплате не могу се од чланова ни за време задругиног трајања, нити после тога времена искати. Осим тога може главна скупштина према околностима, а наиме према повећаном пословању свом „дружину узајамног јамчења за лични кредит“ по правилама завести, која ће скупштина задруге одобрити.

Други део правила који овде не спомињемо, опредељује делокруг пословања задругиног, наиме: примање и издавање новца под камату а у завршном делу говори о органима задруге, који задружним пословима рукују, а то су: 1) главна скупштина; 2) управа; и 3) надзорни одбор.

Печат задруге носи у среди житно класје, а около тога фирма, са основном годином 1870.

Пословни језик је српски: са ћирилицом.

Вести из трговачко-занатлијског света.

Одбор болничке задруге трговачке омладине у Новоме Саду држао је у прошлу среду своју редовну седницу под председништвом г. Јована Георгијевића. Подблагајник Лаза Стојановић поднео је извештај о стању задружне благајне и о броју задружних чланова за месеце август и септембар. По извештају за август имала је задруга примања: 21 фор. 50 новч. а издавања 18 фор. 84 н. Стање благајне за 1. септембар 2913 фор. 78 новч. Редовних чланова било је 53, од којих је 8 избрисано, наиме: Петар Каменковић, Иван Бранковић, Карл Анталфи, Паја Аврамовић, Рудолф Фашер, Глиша Манојловић, Светозар Огњановић и Андрија Плавшић. За 1. септембар остало је 45 редовних чланова. — По извештају за септембар имала је задруга примања 28 фор. 70 н. а издавања 110 ф. Стање благајне за 1. октобар 2832 фор. 48 новч. Редовних чланова било је 45, од којих је 5 избрисано, наиме: Милан Николић, Стеван Димитријевић, Корнел Васиљеско, Никола С. Петковић и Радомир Дрк. За 1. октобар остало је 40 чланова. — По извештају о броју чланова, видимо да се тај број за два месеца са 13 чланова умалио, и да се ни један нов члан није уписао. Заиста велики немар како од трговачке омладине тако исто и од господе трговаца према овој задрузи показује се. Према толиком броју разних трговина које у Новоме Саду постоје, а још већем броју трговачке омладине која се у Новом Саду налази, и према хуманитарној цели коју задруга обилато врши, морамо рећи да је врло мален број задружних чланова које задруга броји. Ми ћемо овде да наведемо оне трговине у којима има задружних чланова, ево их редом: у трговини г. г. Емериха Дицгена 6, Гавре Ј. Полита 4, Браће М. Поповића 3, Карла Крона 3, Давида Ћурчића 3, Н. Димовића 3, А. Адамовића 3, Јована Георгијевића 2, Макс Фридмана 2, Пере Матића 1, Мите Коде 1, Мориц Ледерера 1, Панте Јовановића 1, Паје Романовића 1, Ф. Алтвирта 1, Ј. Г. Адамовића 1, Паје Ковачевића 1, М. П. Шилића 1, Пере Попадића 1, и у првом новосадском млинарском друштву 1. Сад би могли наређати трипут већи број трговина, у којима ни један спомоћник није члан болничке задруге. То остављамо за други пут.

Трговина.

Нови Сад, 2. (14.) октобра. На данашњој нашој пијаци био је довоз са раном живљи; цена је житу а тако исто и кукурузу нешто мало напреднија. Остало зрневље стоји без икакве промене. Ми бележимо данас цену рани, са наше житне пијаце: Жито 7 ф. — 7 ф. 10 н. Наполица 5 ф. 50 н. 6 ф. Јечам 5 ф. 50—80 н. Зоб 5 ф. 80 н. — 6 ф. Кукуруз неокрњен 2 ф. 80 н. — 3 ф., кукуруз окрњен 4 ф. 20—40 н. Све од 100 килограма.

Са остали наших пијаца не можемо још никако донети повољнијих извештаја. Рад се ни учем није променуо. Цена је свом поврћу остала стара. Тако се данас продаје:

Лукац 2—2½ н.
Кромпир 2 н.
Пасуљ бели 6 ф. 50 н. до 7 ф.
Пасуљ жути 7 ф. 50 н. до 8 ф.
Маст 50—51 н.
Сланина 50—51 н.
Свињи 38—39 нов.

Време све једнако топло, лепо и без кише. Вода у Дунаву је у јаком и брзом опадању.

*

Будимпешта 11. октобра. Извештај г. Косте Брашована о догону свиња. По том извештају био је догон преко целе прошле недеље лош, општи рад миран. Учешће са стране у куповању било је знатније. Цене су биле у опадању, но при недељном закључку учврстиле су се и рад постао живљи.

Прибележено је: Мађ. тешки свињи 43½—44½ н. лакши 45—45½ н. стари преко 300 кгр. тешки 42—43 н. Мађ. сеоски свињи 44—46 нов. Српски 42½—44 н. Све по кгр.

На окупу је било 3. октобра 151.721 ком., а догоњено је из доње Мађ. тешки свиња 2901 ком. за рану 2651 ком. сеоских 144 ком. из Србије 3482 ком. Свега 9178 ком.

Одагнано је за горњу Мађарску 610 ком. за Беч 1691 ком. за Ческу 2084 ком. за северну Немачку 4931 ком. за Будимпештанску околицу 200 ком. за Будимпештанску потрошњу 3100 ком. и преко мађ. држ. жељезнице 46 ком. Свега 12.662 ком. те према томе остаје још на окупу 148.237 комади свиња.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи од 2. октобра.

4% угарска златна рента — — —	101·25
5% „ папирна „ — — —	99·10
Дукати — — — — — — —	5·40
Наполеондори (20 франака) — — —	9·05
Немачке држ. марке — — — —	56.40

Најновије вести.

— Из Беча јављају, да се у овдашњим политичким круговима поговара, да ће министар-председник Тафе дати оставку, а састав новог кабинета да ће бити поверен Килманегу, доњо-аустријском намеснику.

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

Slovanstvo ve svych zpěvech. Sbornik národnich a znárodnelych (vyznamnych) pisni všech slovanskych národu. Sbira, harmonisuje a vidává Ludvik Kuba v Podebradech. Díl V. Písne jihoslovanske. Пѣсме југославенске. Kniha VIII. Černohorské. Prekládá Bohumil Dadourek. 1890. Nákladem vydavatelovym. — V komissi F. Hoblika v Pardubicich.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ расписује из фонда **Јована пл. Наке В. С. Миклушког** за годину 1891. ове награде и тражи да се за њих напишу:

I. ова дела:

1. Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда од 50 до 500 фор. — Рок Петров-дан 1891.

2. Књига за народ о заразљивим болестима. — Награда од 100 до 300 фор. — Рок Петров-дан 1891.

II. За саставке за „Летопис“:

1. Студија, монографија или расправа из српске историје.

2. Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању српског народа.

3. Студија или расправа из српске књижевности.

4. Земљописна или етнографска расправа или путописи по српским крајевима и земљама.

Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор. према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом него ваља да означе дела своја каквим натписом или знаком. Име, презиме, карактер и место где станује писац ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свога награђеног дела кад изађе из штампе, послати „Матици“ 25 комада.

Чланци и расправе за „Летопис“, као и награђене новеле и приповетке, штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“ да их могу прештампати и посебице.

Према количини преосталог новца „Матица“ је вољна примати и по вредности награђивати и друга научна, популарно-научна и забавна дела, саставке и чланке, остављајући писцима на вољу да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор да могу издати награде из фонда накиног и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде, или која су већ стигла па се налазе на оцени и то у течају године и пре главне скупштине ако књижевно одељење и одбор пронађу да приполани саставци заслужују награде.

Из главне скупштине „Матице Српске“, у Новоме Саду 30. августа (11. септембра) 1890.

Председник „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Милош Димитријевић**, с. р. пр. саветник.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ понавља из задужбине **Јована Остојића и жене му Терезије** за г. 1891. награду од 50 дуката за дело: „Популарна естетика за одраслије Српкиње“, с роком до 31. децемб. 1891.

Уједно се напомиње, да су из ове задужбине с роком до 31. децембра 1890. још из лањске скупштине расписане ове награде:

1. Историја српске књижевности за школу. — Награда 100 дуката.

2. Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас. — Награда 100 дуката.

3. Расправа о Буњевцима за „Летопис.“ — Награда 100 дуката.

4. О земљоделничким приликама којег већег краја у ком наш народ живи. — Награда 100 дуката.

По одлуци скупштинској за све ове четири теме расписаће се на ново награда с роком до 31. децембра 1891. ако на њих не стигне ни једно дело до 31. децембра 1890.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити на којима је исти натпис или знак који се налази и на делима, којима се награда досуди, остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи ако писац не изда дело своје за годину дана а међутим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђе ог дела, кад изађе из штампе, послати „Матица“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“ да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске“, у Новоме Саду 30. августа (11. септембра) 1890.

Председник „Матице Српске“:

А. Хаџић, с. р. секретар. **Милош Димитријевић**, с. р. пр. саветник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Ових дана изићи ће из штампе:

ВЕЛИКО-КИКИНДСКИ

КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1891.

ЦЕНА 25 НОВЧИЋА.

Ко жели да растурује (распродаје) нека се обрати на књижару

ЈОВАНА РАДАКА
у В. Кикинди.

✝

Јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима тужну вест, да нам се наша мила и нигда незаборављена мати, односно свекрва, мајка, снаја и тетка

МАРИЈА ГЕРГУРОВА

рођ. Христић

дана 1. октобра 1890. у 8 и по часова пре подне, после тешког боловања у 66. години живота свог, у вечност преселила.

Тело миле нам покојнице опојаће се по обреду св. православне цркве, дана 2. октобра 1890. год. у 4 сахата по подне у св. Ђурђевској цркви, а по томе ће се на св. успенском гробљу матери земљи предати.

У Сомбору 1. октобра 1890. год.

Вечан јој спомен!

Јаша Гергуров, Данило Гергуров, Стеван Гергуров, синови; Мила Гергурова рођ. Петровић, Ленка Гергурова рођ. Ползовић, Љубица Михајловић, Марија Христић, снахе; Светислав Гергуров, Ђурица Гергуров, Бранко Гергуров, Олга Гергурова, Војислав Гергуров, унучад; Ђура Михајловић, Васа Михајловић, Јованка Дапгубић рођ. Михајловић, Паулина Ковачевић, рођ. Христић, Миша Христић, Гавра Христић, Јулка Христић, братичини; Гавра Дапгубић, Гавра Ковачевић, зетови.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на упражњено место канцелисте I. реда код магистрата слоб. кр. вароши Новога Сада; са овим је местом скопчана плата 600 фор. и станарина 100 фор.

Место ово ће се доживотно попунити.

У случају да се услед попуњења овога места место канцелисте II. реда упразни, то се уједно отвара стечај и на место канцелисте II. реда, са којим је местом скопчана плата 450 фор. и станарина 100 фор.

Конкуренти имају способност по §. 19. I. зак. чл. год. 1883. исказати.

Осим знања државног званичног језика жели се знање српског и немачког језика.

Просиоци имају молбенице са сведочбама укључно до 3. (15.) новембра т. г. Пресветлом Господину Дру Виктору Флату великом жупану сл. кр. вароши Новога Сада поднети.

Из редовне седнице главне скупштине муниципалног одбора слоб. кр. вароши Новога Сада, држане 20. септембра (2. октобра) 1890.

Стеван Поповић-Пеција с. р.
градоначелник.

2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Срп. Елемиру овим се стечај отвара.

Плата је учитељска у готовом 400 фор., у име перовођства 50 фор., слободан стан са баштом од 300□° и огрев.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете предавати, у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати.

Рок стечају 14. (26.) октобра 1890.

У Српском Елемиру 29. септембра (11. окт.) 1890.

Алекс. Јовановић, председник школ. одбора. **Богољуб Ј. Ракић**, перовођа.

1—3

Др. ЈОВАН СТАЈИЋ

отвара своју

ОДВЕТНИЧКУ ПИСАРНУ У ШИДУ

дне 15. октобра о. г.

2—2

ОТВАРАЊЕ РАДЊЕ

Част ми је поштованој публици до знања ставити, да на основу вишегодишње праксе, те познавајући потребу новосадске пијаце отварам

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

МУШКОГ ОДЕЛА

ЗА ОДРАСЛЕ И ДЕЦУ

ПО НАЈНОВИЈЕМ УКУСУ

НА ГЛАВНОЈ ПИЈАЦИ ПРЕКО ПУТА ЛЕБАРСКЕ УЛИЦЕ

У НОВОМ САДУ

и препоручује се пошт. публици

са најјефтинијим ценама.

Надам се оном лепом поверењу у пошт. публике, које сам у пређашњем подузећу уживао, и молећи за што многобројнију посету јесам са особитим поштовањем

5—6 **ВИЉЕМ ЈЕЛЕНИК.**

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.